

VISEGRAD JOURNAL ON HUMAN RIGHTS

№ 1 (volume 3) 2020

<p>✔ Characterization of fundamental corporate rights as an object of legal protection 54</p> <p><i>Характеристика основоположних корпоративних прав як об'єкта правового захисту</i></p> <p><i>Ihor Haliian</i></p>	
<p>✔ Unemployment as a reason for legal liability state social insurance in Ukraine 60</p> <p><i>Безробіття як підстава виникнення правовідносин із загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні</i></p> <p><i>Natalia Ivanova</i></p>	
<p>✔ North German organizational form of communal self-government in Germany 65</p> <p><i>Північнонімецька організаційно-правова форма комунального самоврядування у ФРН</i></p> <p><i>Zoia Ivantsova</i></p>	
<p>✔ The problems of enforcement of sentences against foreign nationals 72</p> <p><i>Проблеми виконання вироків стосовно іноземних громадян</i></p> <p><i>Oksana Iliina</i></p>	
<p>✔ The features of the implementation of the preemptive right of tenant to renewal of lease agreement of land plots 78</p> <p><i>Особливості реалізації переважного права орендаря на поновлення договору оренди земельної ділянки</i></p> <p><i>Natalia Ilkiv</i></p>	
<p>✔ Judicial Procedure of Customs Dispute Settlement: National and Foreign Experience 84</p> <p><i>Судовий порядок вирішення митних спорів: вітчизняний та закордонний досвід</i></p> <p><i>Maiia Kalantai</i></p>	
<p>✔ Guarantees of the rights of heirs during inheritance under a will with the condition 90</p> <p><i>Гарантії прав спадкоємців у разі спадкування за заповітом з умовою</i></p> <p><i>Alla Kiryk</i></p>	
<p>✔ Application mechanism of temporary access to property and documents as a means of criminal procedural proof in Ukraine 96</p> <p><i>Механізм застосування тимчасового доступу до речей і документів як засобу кримінального процесуального доказування в Україні</i></p> <p><i>Yelyzaveta Lysachenko</i></p>	
<p>✔ Joint work of the United Nations Economic Commission for Europe and the World Health Organization in the field of environmental human rights and health 102</p> <p><i>Спільна діяльність Європейської економічної комісії Організації Об'єднаних Націй та Всесвітньої організації охорони здоров'я у сфері захисту екологічних прав людини та охорони здоров'я</i></p> <p><i>Vitalina Lykhohliad</i></p>	

Guarantees of the rights of heirs during inheritance under a will with the condition

Гарантії прав спадкоємців у разі спадкування за заповітом з умовою

Alla Kiryk

Key words:

testament, testament with the condition, guarantee of rights, heirs.

Ключові слова:

заповіт, заповіт з умовою, гарантії прав, спадкоємці.

Гарантії прав родичів спадкодавця ґрунтуються на поєднанні двох інститутів – охорони інтересів сім'ї та захисту і забезпечення приватної власності, причому домінування одного інституту над іншим впливає на захищеність прав родичів спадкодавця.

Спадкодавець, передаючи своє майно за заповітом, може передбачити умови, за яких спадкоємець може його отримати, шляхом складання заповіту з умовою.

Багато вчених вважають, що в передбаченому Цивільним кодексом України заповіті з умовою домінує інститут захисту і забезпечення приватної власності, який за певних обставин обмежує спадкоємців у правах власності й інших, набутих через спадкування, правах.

Ще римському законодавству був відомий заповіт з умовою, хоча потрібно зазначити, що римське право розглядало заповіт тільки з відкладальною умовою. Призначення спадкоємця за скасувальною умовою не допускалось, оскільки суперечило загальновизнаному принципу римського спадкового права – “semel heres semper heres” – спадкоємець завжди спадкоємець, тобто, якщо ти призначений спадкоємцем, то призначений назавжди, замінити тебе не можна¹.

За римським правом призначення спадкоємця з умовою було можливо, якщо спадщина відкривалася не на момент смерті спадкодавця, а з настанням умови². Цікавим є факт, згідно з яким на спадкоємця покладалася обов'язок виконати певні дії чи використання майна за визначеним призначенням, так, наприклад, спадкоємець, щоб отримати спадщину, повинен був поставити пам'ятник на могилі заповідача. Якщо такий спадкоємець відмовлявся виконувати зазначену умову, до нього застосовувалися засоби адміністративного примусу³.

В українському законодавстві інститут заповіту з умовою вперше з'явився в Цивільному кодексі України 2003 р. Цивільний кодекс Української Радянської Соціалістичної Республіки у ст. 540 заповіту з умовою не передбачав, а встановлював лише право покладання на спадкоємця виконання дій для здійснення загальнокорисної мети. Підґрунтям створення інституту заповіту з умовою є пріоритетність волі заповідача, який не тільки призначає спадкоємця, а також може визначити певні умови, які для спадкоємця є обов'язковими⁴.

З.В. Ромовська як одна з розробників проєкту Цивільного кодексу України, виступаючи за внесення до Кодексу норми щодо заповіту з умовою, мотивувала це тим, що за його допомогою можна досягнути суспільно корисної мети тоді, коли умовою заповіту визначають припинення протиправної аморальної поведінки⁵.

¹ Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право : навчальний посібник. Київ : Юрінком-Інтер, 2003. 430 с.

² Абраменков М.С., Чугунов П.В. Наследственное право : учебник для магистров / отв. ред. В.А. Белов. Москва : Юрайт, 2015. 207 с.

³ Новицький І.Б. Римське право : підручник для академічного бакалаврату. Москва : Юрайт, 2015. 216 с.

⁴ Печений О.П. Науково-правовий висновок щодо тлумачення заповіту. Спадкове право. Практика застосування нотаріусами України / за заг. ред. В.М. Марченка. Харків, 2012. 771 с.

⁵ Ромовська З.В. Українське цивільне право. Спадкове право : підручник. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009. С. 138.

Відповідно до ст. 1242 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), «заповідач може обумовити виникнення права на спадкування у особи, яка призначена у заповіті, наявністю певної умови, як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (наявність інших спадкоємців, проживання у певному місці, народження дитини, здобуття освіти і т. п.)». У зазначеній статті закріплено: «Умова, визначена у заповіті, має існувати в момент відкриття спадщини»⁶. Таке трактування не завжди відповідає правовій суті заповіту, вчиненого під умовою, адже зазвичай спадкоємець починає вчиняти дії лише після того, як дізнається про умови.

Також потрібно звернути увагу на те, що нині особи, які пишуть заповіт з умовою, не до кінця розуміють передбачену Цивільним кодексом України норму, що умова має існувати на час відкриття спадщини. Цьому підтвердженням може слугувати судова практика.

Так, відповідно до рішення Московського районного суду м. Харкова № 643/15976/13-ц від 11 листопада 2013 р., позивач просив визнати умови заповіту в частині зобов'язань щодо нього, позивача, а саме покладання обов'язку щомісячно виплачувати кожній із зазначених осіб, а саме: довічно та всім його дітям до досягнення ними тридцятирічного віку – гроші в сумі однієї мінімальної зарплати, діючої на території України на момент виплати, – недійсними. Також просив визнати за ним право вступу у спадщину відповідно до заповіту без виконання зазначених умов.

Позивач уважав, що дані умови є незаконними, посилаючись на низку норм законодавства, зокрема на ст. 1242 ЦКУ, та на те, що зазначені умови не можуть бути виконані на час відкриття спадщини, тому не можна встановлювати в заповіті умову, яка виконуватиметься після смерті спадкодавця. У зв'язку із цим він фактично позбавлений права вступу у спадщину, що порушує його законні права й інтереси і не дає можливості здійснювати господарську діяльність відповідно до законодавства.

Інакше кажучи, умова повинна бути вже виконана на час відкриття спадщини, а тому не можна встановлювати в заповіті умову, яка виконуватиметься після смерті спадкодавця.

З урахуванням наведеного суд визнав, що позов у частині визнання умов заповіту недійсним підлягає задоволенню⁷.

Ще Ульпіан стверджував, що є умови, які можуть бути виконані за життя заповідача, а є такі, які можуть настати не інакше як після його смерті, і підкреслював, що «для того, щоб вважалось, що хто-небудь зробив дію відповідно до умови, він повинен знати, що ця умова включена в заповіт»⁸.

Примітно, що позиція вчених стосовно виправданості існування інституту заповіту з умовою є позитивною, але думки щодо моменту настання умови заповіту різняться.

До першої категорії вчених належать ті, хто вважає, що умова має настати до моменту відкриття спадщини:

Так, Н.М. Баранник, А.П. Синельник і В.К. Дроніков допускали складання заповіту з відкладальною умовою, але лише з такою, яка повинна настати до моменту відкриття спадщини^{9, 10}.

Б.А. Антімонов і К.О. Граве допускали тільки умову, яка мала настати до моменту відкриття спадщини. Якщо ж на момент відкриття спадщини відкладальна умова не настане, то саме призначення спадкоємця під такою умовою втрачає чинність і має вважатися недійсним¹¹.

Учений О.В. Коротюк зазначає, що умова повинна бути вже виконана на час відкриття спадщини, а тому неможливо встановлювати в заповіті умову, яку виконує спадкоємець після смерті спадкодавця¹².

⁶ Цивільний кодекс України від 1 січня 2019 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.02.2020).

⁷ Рішення Московського районного суду м. Харкова № 643/15976/13-ц від 11 листопада 2013 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35210301> (дата звернення: 05.02.2020).

⁸ Дигести Юстиніана. Пер. с лат. / отв. ред. Л.Л. Кофанов. Полутом 2. Москва : Статут, 2004. С. 280–281.

⁹ Дроніков В.К. Наследственное право Украинской ССР. Киев: Изд. объединение «Вища школа», 1974. 83 с.

¹⁰ Баранник Н.М., Синельник А.П. Наследство. Наследники. Наследование : учебно-практическое пособие. Харьков : Эспада, 2004. 59 с.

¹¹ Антімонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. Москва : Госюриздат, 1953. 143 с.

¹² Коротюк О.В. Заповіти: роз'яснення, зразки нотаріальних документів, судова практика : навчально-практичний посібник. Київ : Юрінком-Інтер, 2010. 43 с.

Учений А.А. Бугаєвський зазначав, що заповіт із відкладальною умовою може вважатися дійсним лише в тому разі, якщо умова фактично настала на час відкриття спадщини або була визначена в заповіті в рамках нормальних строків, установлених законом для прийняття спадщини чи відмови від неї¹³.

До другої категорії вчених належать ті, хто вважає, що на час відкриття спадщини має зберігатися теоретична можливість настання даної умови.

За словами Є.О. Рябоконе, на час відкриття спадщини має зберігатися теоретична можливість настання даної умови¹⁴.

У своїй роботі А.А. Новиков зазначає, якщо спадкоємець на момент відкриття спадщини вже присвятив себе відповідній професійній діяльності, у такому разі умова перетворюється на вказівку. Про умову можна говорити тільки тоді, коли обставини мають настати після набрання чинності заповітом¹⁵.

Тому А.А. Новиков провів докладний аналіз умовних заповітів, підрозділяючи умови, які можуть бути в них передбачені, на «законні» (наприклад, досягнення певного віку, припинення ведення спадкоємцем «паразитичного» способу життя, припинення зловживання алкоголем тощо), та «незаконні», що призводять до обмеження гарантованих Конституцією прав і свобод (наприклад, умови про вибір професії та місця проживання, про виконання або невиконання релігійних обрядів, а також умови, що обмежують права спадкоємця за розпорядженням спадковим майном тощо)¹⁶.

Можна погодитись із класифікацією умов, які навів А.А. Новиков, адже поставлені спадкодавцем умови (про вибір професії і місця проживання, про виконання або невиконання релігійних обрядів, про взяття шлюбу тощо) обмежують права і свободи людини, передбачені Конституцією України, адже Конституцією гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Ст. 35 Конституції України передбачає, що кожен має право на свободу світогляду і віросповідання¹⁷. Що стосується шлюбу, то згідно з нормами ст. 24 Сімейного кодексу України, шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка. Крім того, наголошується, що примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається¹⁸.

Такої думки дотримуються багато вчених, наприклад, Г.І. Жаркова стверджує, що «умови про здобуття спадкоємцем освіти, продовження розпочатої спадкодавцем справи, заняття певним видом діяльності можуть невинуватно обмежити права і свободи людини, що є спадкоємцем»¹⁹.

Водночас В.І. Серебровський зазначив, що допустимо обумовити отримання спадщини шляхом вступу в заклад освіти, але незаконно вимагати від спадкоємця вибору професії²⁰.

Заслугує на увагу позиція С.Я. Фурси та Є.І. Фурси, суть якої полягає в тому, що в заповіті можна закріпити умову про обов'язкове здобуття, наприклад, вищої, професійно-технічної та іншої освіти, але визначення навчального закладу, у якому особа повинна здобути таку освіту, або визначення спеціальності неправомірні, бо обмежує правоздатність спадкоємця²¹.

Але позиція щодо незаконності вимог стосовно умови про вибір професії і місця проживання, про виконання або невиконання релігійних обрядів, а також умови, що обмежують права спадкоємця за розпорядженням спадковим майном, не безперечна. Учинення спадкодавцем заповіту з умовою ніяк не обмежує права та свободи спадкоємця, адже отримання спадщини є правом, а не обов'язком спадкоємця. Сам спадкоємець вирішує, чи потрібно йому виконувати волю заповідача, а примусити спадкоємця дотримуватися визначених у заповіті умов неможливо.

¹³ Бугаєвський А.А. Советское наследственное право. Одесса, 1926. 82 с.

¹⁴ Заїка Ю.О., Рябоконе Є.О. Спадкове право: навчальний посібник. Київ: Юрінком-Інтер, 2009. 110 с.

¹⁵ Новиков А.А. Завещание и завещательный отказ в российском гражданском праве. Закон. 2006. № 10. 16 с.

¹⁶ Новиков А.А. К истории завещания под условием в отечественном гражданском праве. Цивилистические исследования. Вып. 1: сборник научных трудов памяти проф. И.В. Федорова / под ред. Б.Л. Хаксельберга, Д.О. Тузова. Москва: Статут, 2004. 384 с.

¹⁷ Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.02.2020).

¹⁸ Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. Офіційний вісник України. 2002. № 7. Ст. 273.

¹⁹ Жаркова Г.И. Проблема действительности условных завещаний. Бюллетень нотариальной практики. 2004. № 5. С. 45.

²⁰ Серебровский В.И. Очерки наследственного права. Москва, 1953. 114 с.

²¹ Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: науково-практичний посібник / С.Я. Фурса та ін.; за заг. ред. С.Я. Фурси. Київ: видавець Фурса С.Я.; КНТ, 2007. С. 49.

Деякі вчені не погоджуються взагалі з авторами Цивільного кодексу України, оскільки запропоновані у ст. 1242 ЦКУ положення досить вагомі, зокрема, для народження дитини має пройти термін у дев'ять місяців, для здобуття вищої освіти – 5–6 років тощо. Такі умови, зазначені в заповіті, без визначення концепції їх застосування можуть бути просто незаконними²².

Бажання визначити в заповіті як умову останнього, наприклад, здобуття освіти, є зрозумілим: зазвичай цим підтверджується намір спадкодавця зберегти спадкове майно від розтрати та виправити аморальну поведінку спадкоємця.

Але абсолютно нелогічно позбавляти спадкоємця спадщини тоді, коли він на момент смерті заповідача не здобув освіти, а ще тільки навчається. Узагалі сутність заповіту з умовою – це позбавлення осіб, які ведуть аморальний спосіб життя, спадку шляхом визначення в заповіті умов, на кшталт: «Якщо мій син на момент моєї смерті перестане вживати алкогольні напої та здобуде освіти, то все наявне в мене на момент смерті майно переходить йому, у разі ж продовження ведення ним аморального способу життя, заповідаю все наявне в мене майно на момент моєї смерті моїй сестрі». У такому разі, якщо син на момент смерті батька припинив вести аморальний спосіб життя та ще не здобув освіти, але навчається у виші, не виправдано позбавляти його спадку, адже головна мета, яка стояла перед розробниками Цивільного кодексу України, зокрема норми про заповіт з умовою, – це виправлення протиправної аморальної поведінки спадкоємців.

Варто переглянути положення ст. 1242 Цивільного кодексу України та звернути увагу на думку Ю.О. Заїки, який вважає, що умова, зазначена в заповіті, зберігає свою силу і продовжує обумовлювати виникнення права на спадкування, якщо тільки на день смерті спадкодавця вона не виконана, недосягнута, не втратила свого значення. Учений визначає, що на час відкриття спадщини має зберігатися теоретична можливість настання умови. Якщо ж умова вже не існує на час відкриття спадщини, від її настання не можуть наставати правові наслідки²³.

Тому можна визначити, що умови, для виконання яких потрібен час (здобуття освіти, народження дитини), не завжди залежать від спадкоємця, а тому, якщо зазначені умови визначені в заповіті та необхідні для прийняття спадщини, вони не повинні обмежуватись днем відкриття спадщини.

Умова про народження дитини не завжди залежить від волі спадкоємця, адже потрібно враховувати природно-біологічні та фізіологічні властивості окремих людей. У зв'язку із чим виникає питання щодо оспорюваності таких умов заповіту на предмет недійсності.

Але з іншого боку, деякі вчені вважають, що закріплення в Цивільному кодексі України норми про те, що «на час відкриття спадщини має зберігатися теоретична можливість настання умови», спричинить незавершеність спадкового правонаступництва, дестабілізацію майнових відносин.

За загальним правилом, спадщина належить спадкоємцям із часу відкриття спадщини. Днем смерті спадкодавця визначається коло осіб, покликаних до спадкоємства, отже, якщо встановлення кола спадкоємців пов'язувати з виконанням ними умов заповіту, то спадкова маса тривалий час може залишитися без охорони й управління²⁴.

У зв'язку із цим необхідно закріпити в Цивільному кодексі України правило про те, що обов'язковою умовою складання заповіту із відкладальною умовою є зазначення в ньому виконавця заповіту, який зможе забезпечити охорону й управління майном.

З огляду на вищезазначене, ст. 1242 Цивільного кодексу України потребує внесення деяких змін, зокрема:

- викласти абз. 2 ч. 1 ст. 1242 ЦКУ в такій редакції: «На час відкриття спадщини має зберігатися теоретична можливість настання умови»;
- доповнити ст. 1242 ЦКУ ч. 4 такого змісту: «Якщо умова в заповіті містить вказівку на термін, то він не може перевищувати трьох років із моменту відкриття спадщини. Якщо спадкоємець до моменту відкриття спадщини є неповнолітнім, то відлік цього строку починається з моменту досягнення спадкоємцем повноліття»;

²² Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд : науково-практичний посібник / С.Я. Фурса та ін. ; за заг. ред. С.Я. Фурси. Київ : видавець Фурса С.Я. ; КНТ, 2007. 50 с.

²³ Заїка Ю.О. Становлення та розвиток спадкового права в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2007. 6 с.

²⁴ Кухарев А.Е. Концепция завещания с условием в гражданском законодательстве Украины. Наследственное право. 2015. № 1. С. 39–43.

- доповнити ст. 1242 ЦК ч. 5 такого змісту: «Обов'язковою умовою складання заповіту з відкладальною умовою є зазначення в ньому виконавця заповіту, який зможе забезпечити охорону й управління майном».

На основі вищевикладеного можна підсумувати, що внесення змін у ЦКУ стосовного того, що умова в заповіті може наставати протягом певного часу після відкриття спадщини, буде слугувати гарантією прав спадкоємців на отримання передбаченого заповітом спадку. А побоювання науковців щодо дестабілізації майнових відносин можуть бути усунені шляхом призначення виконавця заповіту, а за його відсутності – нотаріуса, які повинні вжити заходів щодо зберігання спадкового майна.

Анотація

Статтю присвячено дослідженню заповіту з умовою в законодавстві України. Розглянуто наукову дискусію щодо часу настання умови, визначеної в заповіті. Сформульована думка, що на час відкриття спадщини має зберігатись теоретична можливість настання умови, визначеної в заповіті. Запропоновані зміни в Цивільному кодексі України. Дане дослідження спрямоване на вдосконалення норм законодавства України.

Summary

The article is devoted to the study of a will with a condition in the legislation of Ukraine. The scientific discussion on the time of the onset of the conditions specified in the will is considered. The point of view is formulated that at the time of opening the inheritance, the theoretical possibility of the onset of the conditions specified in the will has been stored. Proposed changes to the Civil Code of Ukraine. This study is aimed at improving the legislation of Ukraine.

Використана література:

1. Підопригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право : навчальний посібник. Київ : Юрінком-Інтер, 2003. 512 с.
2. Абраменков М.С., Чугунов П.В. Наследственное право : учебник для магистров / отв. ред. В.А. Белов. Москва : Юрайт, 2015. 423 с.
3. Новицький І.Б. Римське право : підручник для академічного бакалаврату. Москва : Юрайт, 2015. 298 с.
4. Печений О.П. Науково-правовий висновок щодо тлумачення заповіту. Спадкове право. Практика застосування нотаріусами України / за заг. ред. В.М. Марченка. Харків, 2012. 843 с.
5. Ромовська З.В. Українське цивільне право. Спадкове право : підручник. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009. С. 138.
6. Цивільний кодекс України від 1 січня 2019 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.02.2020).
7. Рішення Московського районного суду м. Харкова № 643/15976/13-ц від 11 листопада 2013 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35210301> (дата звернення: 05.02.2020).
8. Дигести Юстиніана. Пер. с лат. / отв. ред. Л.Л. Кофанов. Полутом 2. Москва : Статут, 2004. 564 с.
9. Дроников В.К. Наследственное право Украинской ССР. Киев : Изд. объединение «Вища школа», 1974. 158 с.
10. Баранник Н.М., Сяньельник А.П. Наследство. Наследники. Наследование : учебно-практическое пособие. Харьков : Эспада, 2004. 192 с.
11. Антимонов Б.С., Граве К.А. Советское наследственное право. Москва : Госориздат, 1953. 264 с.
12. Коротюк О.В. Заповіти: роз'яснення, зразки нотаріальних документів, судова практика : навчально-практичний посібник. Київ : Юрінком-Інтер, 2010. 182 с.
13. Бугаевський А.А. Советское наследственное право. Одесса, 1926. 122 с.
14. Заїка Ю.О., Рябоконь Є.О. Спадкове право : навчальний посібник. Київ : Юрінком-Інтер, 2009. 325 с.
15. Новиков А.А. Завещание и завещательный отказ в российском гражданском праве. *Закон*. 2006. № 10. С. 8–26.
16. Новиков А.А. К истории завещания под условием в отечественном гражданском праве. *Гражданское право. Исследования. Вып. 1 : сборник научных трудов памяти проф. И.В. Федорова / под ред. Б.Л. Хаксельберга, Д.О. Тузова*. Москва : Статут, 2004. С. 348–350.

17. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 05.02.2020).
18. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947–III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 7. Ст. 273.
19. Жаркова Г.И. Проблема действительности условных завещаний. *Бюллетень нотариальной практики*. 2004. № 5. С. 45.
20. Серебровский В.И. *Очерки наследственного права*. Москва, 1953. 114 с.
21. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд : науково-практичний посібник / С.Я. Фурса та ін. ; за заг. ред. С.Я. Фурси. Київ : видавець Фурса С.Я. ; КНТ, 2007. С. 1216.
22. Заїка Ю.О. Становлення та розвиток спадкового права в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2007. 33 с.
23. Кухарев А.Е. Концепция завещания с условием в гражданском законодательстве Украины. *Наследственное право*. 2015. № 1. С. 39–43.

Alla Kiryk,

*Postgraduate Student at the Department of Civil Law and Process,
Assistant Professor at the Department of International and European Law
of the Law Faculty
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law*